

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет управління персоналом, соціології та психології

Кафедра соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Науково-методичною радою Університету

Протокол № 2 від 29.10.20 р.

Голова НМР [Signature] А. М. Колот

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА»

рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський)

галузь знань
спеціальність

05 «Соціальні та поведінкові науки»
054 «Соціологія»

освітня програма

Соціальні та медіа-комунікації

вид дисципліни

вибіркова

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

[Signature] Т.В.Єрескова

ПОГОДЖЕНО:

Директор Центру менеджменту
та моніторингу якості освіти

[Signature] Т.О.Фролова

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою соціології
протокол № 2 від 15.10.2020

Зав. кафедри [Signature] О.Б.Гасвська

Київ – 2020

Розробник(и):

Чалюк Ю.О., к.економ.н., доцент кафедри соціології,
e-mail: lamur4ik@bigir.net

Форма навчання —	денна
Семестр —	3
Кількість кредитів ECTS —	4
Форма підсумкового контролю —	залік
Мова(и) викладання	українська

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1.ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВ ЄВРОПИ	9
Тема 1. Вступ: особливості соціологічного дослідження європейських суспільств	9
Тема 2. Порівняльні соціологічні дослідження в країнах Західної Європи: історія виникнення та розвитку.....	9
Тема 3. Понятійний апарат та концептуальні засади соціологічних досліджень європейських суспільств.	9
Тема 4. Методологічні засади порівняльних досліджень європейських суспільств: ESS, Euro Barometer, European Value Survey.....	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОКРЕМІ АСПЕКТИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУСПІЛЬСТВ:ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	9
Тема 5. Соціологічні дослідження розвитку демократичних систем сучасних європейських суспільств	9
Тема 6. Порівняльний аналіз моделі соціалізації сучасних європейських суспільств: методологія вимірювання та можливості порівняння.....	9
Тема 7. Соціальне самопочуття та суспільні настрої в європейському суспільстві: теоретичні та методологічні проблеми вимірювання.....	9
Тема 8. Соціальна дискримінація, безробіття: теоретичні та методологічні засади побудови соціальних показників в порівняльних дослідженнях.....	9
Тема 9. Бідність та соціальний захист: теоретичні та методологічні засади побудови соціальних показників в порівняльних дослідженнях.....	9
Тема 10. Презентація власного проекту "Соціологічний порівняльний аналіз України та європейської країни".....	9
3. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	11
4. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА.....	14
4.1. Основна література	14
4.2. Додаткова література	15

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 054 «Соціологія»

Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» спрямована на ознайомлення студентів з сучасними науковими концепціями, поняттями і методами дослідження суті процесу європейської економічної інтеграції, основних напрямів процесу внутрішньої та зовнішньої конвергенції країн-учасниць та формування навичок ідентифікації країнних та наднаціональних моделей зближення країн Європи; окреслити пріоритетні напрямки зближення соціальних політик України та ЄС; визначити перспективи соціально-економічного співробітництва між Україною та країнами Європи.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» пов'язана із дисциплінами циклу професійної підготовки (наприклад, «Історія соціології в Україні», «Сучасне українське суспільство», «Соціологія громадської думки»).

Метою дисципліни «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» є оволодіння студентами поняттями і методами дослідження процесу європейської економічної інтеграції, основних напрямів процесу внутрішньої та зовнішньої конвергенції країн-учасниць та формування навичок ідентифікації країнних та наднаціональних моделей зближення країн Європи; окреслити пріоритетні напрямки зближення соціальних політик України та ЄС; визначити перспективи соціально-економічного співробітництва між Україною та країнами Європи.

Завдання (навчальні цілі) дисципліни: розуміння суті процесу європейської інтеграції і основних напрямів подальшої конвергенції країн-учасниць; чітке усвідомлення інституційного устрою ЄС та особливостей розподілу повноважень між національними та наднаціональними структурами управління; одержання знань з основних видів секторальної, горизонтальної, зовнішньої політики ЄС та політики захисту прав громадян; практична ідентифікація моделей розвитку держав-членів ЄС; формування навичок визначення етапності та критеріальності системного зближення країн-аплікантів на вступ, а також аналіз позитивних та негативних наслідків коінтеграції держав ЦСЄ до

Європейського Союзу; усвідомлення основних напрямків, механізмів та інструментів зближення України та ЄС.

Предмет дисципліни дисципліна «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства»: усвідомлення закономірностей та особливостей євроінтеграційного процесу в умовах посилення глобалізації світового господарства та загострення мегарегіональної конкуренції. Навчальна дисципліна має на меті формування у студентів знань теорії і практики євроінтеграційних процесів сучасного суспільства та прищеплення навичок використання отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути наступні результати навчання:

1. *Знання:* концептуальні наукові та практичні знання; критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання.
2. *Уміння:* поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.
3. *Комунікація:* збір, інтерпретація та застосування даних; донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації.
4. *Автономність та відповідальність:* здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальні та медіа-комунікації».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за освітньої програмою та результати навчання за дисципліною подається у вигляді таблиці (табл.1).

Таблиця 1

**Матриця компетентностей та програмних результатів навчання,
які формуються під час вивчення навчальної дисципліни у відповідності
до
освітньо-професійної програми**

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК08	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	РН01	Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
ЗК09	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	РН04	Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК03	Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.	РН08	Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» представлена в табл. 2.

ТАБЛИЦЯ 2

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Компетентності		Результати навчання			
		Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК08	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.		+	+	+
ЗК09	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	+	+	+	
СК03	Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому	+	+		+

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	с.з.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СОЦІОЛОГІЧНА ТЕОРІЯ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬСТВ ЄВРОПИ					
Тема 1. Вступ: особливості соціологічного дослідження європейських суспільств .	12	-	4	-	4
Тема 2. Порівняльні соціологічні дослідження в країнах Західної Європи: історія виникнення та розвитку.	12	2	2	2	6
Тема 3. Понятійний апарат та концептуальні засади соціологічних досліджень європейських суспільств.	12	2	4	2	6
Тема 4. Методологічні засади порівняльних досліджень європейських суспільств: ESS, Euro Barometer, European Value Survey.	12	2	4	-	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОКРЕМІ АСПЕКТИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУСПІЛЬСТВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ					
Тема 5. Соціологічні дослідження розвитку демократичних систем сучасних європейських суспільств .	12	2	4	2	6
Тема 6. Порівняльний аналіз моделі соціалізації сучасних європейських суспільств: методологія вимірювання та можливості порівняння.	12	2	4	2	6
Тема 7. Соціальне самопочуття та суспільні настрої в європейському суспільстві: теоретичні та методологічні проблеми вимірювання.	12	2	2	-	6
Тема 8. Соціальна дискримінація, безробіття: теоретичні та методологічні засади побудови соціальних показників в порівняльних дослідженнях.	12	2	2	2	6
Тема 9. Бідність та соціальний захист: теоретичні та методологічні засади побудови соціальних показників в порівняльних дослідженнях .	12	2	2	2	6
Тема 10. Презентація власного проекту "Соціологічний порівняльний аналіз України та європейської країни" .	12	2	4	-	6
Усього годин	120	18	32	12	58

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Вступ: особливості соціологічного дослідження європейських суспільств .

Історико-географічні регіони Європи. Західна та Центральна Європа. Історія створення ЄС. Соціальні інститути ЄС: історія розвитку та сучасні функції. Шенгенська зона. Єврозона. Класифікація західноєвропейських суспільств. Блок НАТО. Бенілюкс: цілі створення союзу.

Тема 2: Порівняльні соціологічні дослідження в країнах Західної Європи: історія виникнення та розвитку.

Порівняння як метод аналізу. Види та рівні порівняльних досліджень. Основні проблеми порівняння в соціологічних дослідженнях. Короткий нарис історії порівняльних досліджень в Європейських суспільствах. Країни Європи: спільні та відмінні риси суспільств. Країни Західної та Східної Європи: оцінка політичного та економічного протистояння у другій половині 20 століття.

Тема 3. Понятійний апарат та концептуальні засади соціологічних досліджень європейських суспільств.

Евристичний потенціал поняття «глобалізація». Види, темпи та цілі процесу глобалізації. Поняття «альтерглобалізм» та його сутність. Передумови, принципи і програми альтерглобалізму. Основні види і форми діяльності антиглобалістичних рухів. Форми прояву альтерглобалізму в європейському суспільстві. Порівняльний аналіз понять «модернізація», «реформа», «трансформація». Проблеми збереження етнічної ідентичності в контексті глобалізаційних змін в країнах Західної Європи. Концепція глобалізації у поясненні розпаду соціалістичного табору в Західній Європі. Модернізація в країнах Євросоюзу. ЄС – новий центр геополітичного впливу.

Тема 4. Методологічні засади порівняльних досліджень європейських суспільств: ESS, Euro Barometer, European Value Survey.

Громадська думка та можливості її вимірювання в соціології. Моніторинг громадської думки. Методи фіксації громадської думки: ESS («Європейське соціальне дослідження»), Euro Barometer («Євробарометр»), European Value Survey («Вивчення європейських цінностей») (історія та методологія досліджень).

Тема 5. Соціологічні дослідження розвитку демократичних систем сучасних європейських суспільств .

Поняття демократії. Типи демократичних суспільств. Вимірювання демократії в суспільствах, які еволюційним шляхом прийшли до демократичної системи. Побудова показників розвитку демократії для трансформаційних суспільств. Основні індекси розвитку демократії. Оцінки рівня розвитку демократії у країнах за класифікацією організації World Audit (політичні права, громадянські свободи, свобода преси, корупція). Оцінки рівня розвитку демократії у країнах за класифікацією Міжнародного інституту демократії і сприяння виборам (International IDEA – Institute for Democracy and Electoral Assistance). Оцінки рівня розвитку демократії за Програмою розвитку ООН – ProUN. Оцінки рівня розвитку демократії за класифікацією організації Transparency International. Оцінки рівня розвитку демократії за класифікацією Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Критерії Ф. Катрайта для оцінки рівня розвитку демократії. Критерії Т. Ванханена для оцінки рівня розвитку демократії. Критерії К. Херпфера для оцінки рівня розвитку демократії. Оцінки рівня розвитку демократії за рейтингом Freedom House. Оцінки рівня розвитку демократії за рейтингом Міжнародного інституту демократії і сприяння виборам International IDEA.

Тема 6. Порівняльний аналіз моделі соціалізації сучасних європейських суспільств: методологія вимірювання та можливості порівняння.

Країнові моделі соціалізації економіки. Класифікатори моделей соціальної політики (соціальна допомога, соціальне піклування, соціальне страхування, соціальний розвиток. Благодійна, адміністративна, стимулююча моделі соціальної політики. Класифікація моделей соціальної політики за Г. Еспінг-Андерсеном (ліберальна, консервативна і соціал-демократична). Класифікація моделей соціальної політики за Р. Тітмусом (маргінальна, мотиваційна (проміжна), інституційно-дистрибутивна (розподільча)). Класифікація моделей соціальної політики за С. Лейбфрідом (англосаксонська модель (залишкова), модель Бісмарка (інституціональна), скандинавська (модерна), південно-європейська (рудиментарна)). Класифікація моделей соціальної політики за Б. Еббінгхаусом та Ф. Мановим (американська, шведська, японська, англосаксонська та загальноєвропейська). Класифікація моделей соціальної політики за Р. Мішра. Класифікація моделей соціальної політики за В. Джорджем та П. Уїлдінгом (антиколективістська, вимушена соціалістична, фабіанського соціалізму, марксистська). Класифікація моделей соціальної політики за М. Кшежопольським (корпоративна, резидуальна, рудиментарна та опікунська).

Тема 7. Соціальне самопочуття та суспільні настрої в європейському суспільстві: теоретичні та методологічні проблеми вимірювання.

Соціологічна концепція Стефана Бергмана про щастя в капіталізмі. Досвід порівняння країн Західної та Східної Європи щодо «щастя» їх населення. Суспільні настрої як предмет наукового дослідження. Соціальне самопочуття та суспільні настрої: спільне та відмінне. Структура та показники суспільних настроїв. Громадська думка та суспільні настрої: спільне та відмінне. Методики та техніки вивчення суспільних настроїв.

Тема 8. Соціальна дискримінація, безробіття: теоретичні та методологічні засади побудови соціальних показників в порівняльних дослідженнях.

Соціальна дискримінація: теоретична та емпірична інтерпретація, можливості вимірювання. Аналіз результатів. Безробіття: види безробіття, можливості вимірювання причин безробіття. Соціологічні дослідження проблем дискримінації в Європейських суспільствах. Безробіття: порівняльний аналіз країн.

Тема 9. Бідність та соціальний захист: теоретичні та методологічні засади побудови соціальних показників в порівняльних дослідженнях.

Соціологічні концепції бідності. Види бідності. Досвід соціологічного вимірювання бідності населення. Задоволеність населенням соціальним захистом в Україні та країнах ЄС: методологія побудови показників.

Тема 10. Презентація власного проекту "Соціологічний порівняльний аналіз України та європейської країни".

Дослідження соціальної структури, соціальних інститутів. Економіка та рівень життя населення. Робота, зайнятість, безробіття. Освіта, наука, ЗМІ. Сім'я, побут та гендерні відносини. Здоров'я та медична допомога. Повсякденне життя та спілкування. Право, мораль, релігія. Соціальна дискримінація та міграція.

3. метою упорядкування оцінювання поточної успішності студентів теми наукової дисципліни «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» зведені у 2 модулі.

Перший модуль включає питання 1-4 тем.

Другий модуль складається з питань, що містяться у темах 5-10.

3. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Критерії оцінювання поточних результатів вивчення дисципліни

Порядок проведення семінарських занять для студентів денної форми навчання.

Системність та активність роботи студента протягом семестру оцінюється за максимальною оцінкою 100, якими оцінюється вся робота, винесена на поточний контроль.

Шкала оцінювання відповідей на семінарських заняттях становить 0-5 балів за кожне семінарське заняття (0 балів – повторне вивчення теми, 2 бал – оцінка «задовільно», 4-«добре», 5 бали – оцінка «відмінно»).

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент протягом семестру на семінарах (100 балів), розраховується на підставі реальної кількості занять, відведених згідно з навчальним планом на даний вид роботи (15 семінарів). При цьому враховуються:

для оцінки «задовільно» та «добре» – активність та рівень знань при обговоренні передбачених програмою питань, винесених на семінар;

для оцінки «відмінно» – успішність при виконанні різного роду практичних завдань, що пропонуються для виконання, а також компетенції, які повинні сформуватися у студентів під час даного виду занять (обговорення проблемного питання, кейсу, ситуаційної вправи, презентації тощо).

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Форми контролю	Максимальна кількість балів		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання	Дистанційна форма навчання
Дискусія з елементами аналізу	6 x 4 бали = 24 балів		
Робота в малих творчих групах	8 x 4 бали = 36 балів		
Міні-тренінг	1 x 5 бали = 5 балів		
Семінар-конференція	2 x 5 бали = 10 бали		
Семінар - «мозковий штурм»	1 x 5 бали = 5 бали		
Контрольна (модульна) робота	2 x 10 балів = 20 балів		
Презентація і захист індивідуальних (дослідницько-аналітичних) робіт	1 x 10 балів = 10 балів		
Всього:	100 балів		

Порядок проведення контрольних (модульних) робіт для студентів денної форми навчання.

Передбачається виконання 2-х контрольних (модульних) робіт. Оцінка контрольних (модульних) робіт визначається на основі розроблених кафедрою критеріїв і становить 0-10 балів із 100, якими оцінюється вся робота студентів, винесена на поточний контроль (0-10 балів за кожний модуль).

Перше контрольних (модульних) робіт містить питання, що відносяться до тем 1-4, друге – до тем 5-10.

Порядок і час складання контрольних (модульних) робіт визначаються кафедрою, включаються до робочої програми і доводяться до студентів на початку семестру.

Критерії оцінювання результатів виконання індивідуальних завдань для самостійної роботи

Написання реферату (есе) за заданою тематикою передбачає висвітлення актуальної соціальної проблеми, пояснення причин її виникнення, визначення тенденцій розвитку, а також формулювання відповідних практичних висновків.

Пошук, підбір та огляд науково-літературних джерел з дисципліни «Євроінтеграційні процеси сучасного суспільства» за заданою тематикою передбачає формування вмінь та навичок адекватного орієнтування в інформаційному просторі, селекції необхідної інформації та вміння її застосовувати в реальному житті.

Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій має на меті формування в структурі пізнавальної діяльності студента навичок щодо критичного осмислення інформації, її оцінювання відповідно до певних аксіологічних систем та подальшого використання в навчальному процесі.

Участь у наукових конференціях, круглих столах, семінарах, симпозиумах є додатковим чинником активізації пізнавальної активності студента, формування в його дидактичній культурі науково-аналітичної складової.

Контроль знань у формі заліку з дисципліни «Соціальна структура суспільства» проводиться виключно в межах карти самостійної роботи студентів. Результати поточного та підсумкового контролю є **рівноцінними показниками рівня засвоєння студентом знань, набуття умінь та сформованості навичок**, що визначені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

Студент, який набрав за результатами поточного контролю від 0 до 20 балів (включно), вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни, передбаченої індивідуальним навчальним планом, і отримує з дисципліни незадовільну оцінку. Він має право за власною заявою опанувати цю дисципліну в наступному семестрі понад обсяги встановлені навчальним планом за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи згідно з діючими в Університеті положеннями.

Студент, який під час опанування дисципліни понад обсяги встановлені навчальним планом за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи набрав менше 60 балів (включно), вважається таким, що має академічну заборгованість.

Шкала КНЕУ, балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	відмінно	A
80 – 89	добре	B
70 – 79		C
66 – 69	задовільно	D
60 – 65		E
21 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання (заліку)	FX

0 – 20	незадовільно з можливістю вивчення дисципліни за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи	F
--------	--	---

4. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА.

4.1. Основна література:

1. Бжезинський З. Європа від Карбо да Рока до Камчатки// Дзеркало тижня. – 2005. – 2 грудня.
2. Бжезинський З. На світовій шахівниці Україна нагадує слона// ЄвроАтлантика. – 2003. – № 1.
3. Брежнева Т., Їжак О., Шевцов А. Євроатлантична інтеграція України. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – 160 с.
4. Віднянський С., Мартинов А. Еволюція зовнішньої політики України (1991–2006 рр.) // Український історичний журнал. – 2006.– № 4. – С. 32-51.
5. Власенко В. Українська преса як фактор впливу на міжнародну діяльність держави (Проблеми становлення і розвитку відносин України та НАТО у 90-х роках): Автореф. дис.канд. філол. наук.– Київ, 2000. – 24 с.
6. Гаврилишин Б. Україна між Сходом та Заходом, Північчю та Півднем // Дзеркало тижня. – 2000. – 30 вересня.
7. Гаген М. Повертаючися до історій України // Критика. – 2007. – Ч. 6.
8. Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М. М. Гнатюк. – Житомир : Рута, 2013. – 316 с.
9. Горенко О. Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та Україна. –Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2002. – 170 с.
10. Горенко О. Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та Україна. – Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2002. – 170 с.
11. Губені Ю. Розвиток і адаптація аграрної політики Чеської Республіки до інтеграційних вимог Європейського Союзу // Економіка України. – 2002. - № 7. – с. 78-82.
12. Десмонд Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції/ Пер. з англ. – Київ: К. І. С., 2006. – 696 с.
13. Джексон Б. США будуть судити про лідерів України за результатами // День. – 2006. – 6 грудня.
14. Додонов Р., Мофа С. Пріоритетні напрямки оптимізації національно-державницької самосвідомості в Україні // Політичний менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 3-13.
15. Європейська економічна політика. Практикум: навч. посіб. / Є 24 [О.А. Федірко, В.І. Чужиков, Є.Г. Панченко, А.А. Грищенко та ін.]; за заг. ред. В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2010. – 214 с. (12,49 др. арк., особисто автор – 2,5 др. арк.)
16. Європейська інтеграційна політика: навч. Посіб. / [А.М. Поручник, В.І. Чужиков, Д.О. Ільницький, О.А. Федірко]; за аг. Ред.. д-ра екон. Наук, проф. В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2010. – 451 с.
17. Європейська інтеграція (збірник кейсів) / За заг. Ред. В.І. Чужикова. – К.: КНЕУ, 2009. – 203 с.
18. Європейська інтеграція / Укл. М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; пер. З англ. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. – 394 с.
19. Європейська інтеграція та Україна / за ред. В.Є. Новицького, Т.М. Пахомової, В.І. Чужикова. Навчально-методичний посібник. - К.- Кельн, 2002.
20. Європейська інтеграція України: Політико-правові проблеми/ Ред. В. Горбатенко. – Київ: Юридична думка, 2005. – 329 с.
21. Європейська інтеграція України: Політико-правові проблеми/ Ред. В. Горбатенко. – Київ: Юридична думка, 2005. – 329 с.

22. Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права./Інститут європейської політики (Берлін).переклад з нім. - :Заповіт, 2001.
23. Ковальова О. Стратегії євроінтеграції: як реаліз. європ. вибірУкраїни. – Київ: Ін-т політ. і етнонац. досл. НАНУ, 2003. – 338 с.
24. Малиновська О. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС. – Київ: Бланк-Прес, 2004. – 172 с.
25. Основи європейської та євроатлантичної інтеграції України / За заг. ред. В. Горбуліна. – Київ: Євроатлантикінформ, 2006. – 416 с.
26. Офіцинський Р. Політичний розвиток незалежної України (1991– 2004) в аспекті європейської ідентичності (на матеріалах періодики Заходу). – Київ: Інститут історії України Національної академіїнаук України – Ужгород: Гражда, 2005. – 468 с.
27. Палій О. Навіщо Україні НАТО? – Київ: Дніпро, 2006. – 144 с.
28. Пейшоту Ж. Потужний ринок і слабка держава: предметне дослідження сучасної імміграції до Португалії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 1. – С. 91-108.
29. Петрова І. Зовнішньополітичні чинники врегулювання Придністровського конфлікту: Автореф. дис. ... канд. політ. наук. – Чернівці, 2007. – 22 с.
30. Практикум з проведення тренінгів з європейської інтеграції. Тренінг «Інноваційно-інвестиційний розвиток ЄС» / [В. Чужиков, В. Токар, О. Федірко та ін.] ; за ред. В. І. Чужикова. — К. : КНЕУ, 2015. — 232 с.
31. Спільна заява Саміту Україна–ЄС від 14 вересня 2007 р. // www.mfa.gov.ua.
32. Танєв К. Членство в Альянсі — своєрідний сертифікат безпеки для інвесторів // День. – 2007. – 18 серпня.
33. Таран В. Концепція ідеології перехідного суспільства в контексті соціокультурного аналізу: Автореф. дис. д-ра філософ. наук. –Київ, 2001. – 37 с.
34. Тарасенко В. Копіювальний експеримент в Україні // Українське суспільство: десять років незалежності. – Київ: Ін-т соціології НАНУ, 2001. – С. 113-127.
35. Тимченко О. Особливості ринкової трансформації в Естонській республіці // Економіка України. – 2002. - № 9. – с. 78-83.
36. Ткаленко, С.І. Європейський проектний менеджмент [Текст] : навч. посібник / С. І. Ткаленко, Л. П. Петрашко. - К. : КНЕУ, 2014. - 412 с. (5 екз)
37. Україна на шляху до Європи / Ред. Л. Хоффманн і Ф. Мьоллерс; пер. з англ. – Київ: Фенікс, 2001. – 343 с.
38. Філіпенко А.С. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики / А.С. Філіпенко, О.В. Снігір. – Київ. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2010. – 63 с.
39. Чалюк Ю.О. Міжнародна координація розвитку соціальної сфери : монографія / Ю. О. Чалюк ; ДВНЗ "КНЕУ ім. Вадима Гетьмана". - Київ : Компринт, 2016. - 270 с.
40. Чужиков В. Чеська модель регіонального розвитку // Економіка України. – 2004. - № 7. – с. 72-78.
41. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник.-К.: КНЕУ, 2005.
42. Чужиков В.І. Модернізація регіональної політики Європейського Союзу // Економіка України.–2008.– №3-4
43. Шерр Д. Україна і НАТО: реалізм сьогодні, членство завтра?// Дзеркало тижня. – 2005. – 31 жовтня.
44. Шерр Д. Україна та ЄС: між інтеграцією і виключенням// Національна безпека і оборона. – 2001. – № 11. – С. 57-60.

4.2 Додаткова література:

1. Europe 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission. – Brussels, 03.03.2010. COM (2010) 2020. [Електронний ресурс] [http: ec.europa.eu](http://ec.europa.eu)
2. Grabbe H. The constellations of Europe. Now enlargement will transform the EU. – London: Centre for European Reform, 2004. – 83 p.
3. The Institutions of the European Union / Ed. John Peterson, M.Shachleton. – Oxford: University Press, 2010. – 402 p.
4. The Political Economy of the European Union. An Institutional Perspective / D. McCann. – Polity, 2010. – 214 p.
5. The European Union: Economics and Policies / Ed. M. El-Agraa. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
6. The international role of the euro. European Central Bank. – 2010. – July. – P. 9-16.
7. The Statesman's Yearbook. The politics, cultures and economies of the world / Ed. by Barry Turrer. 2004. – London – New York: Palgrave Macmillan, 2004. – 2072 p.
8. Андрущенко Т. Європейська політика України: проблеми формування та реалізації: Автореф. дис... канд. політ. наук. – Харків, 2003. – 20 с.
9. Антюшева Н. Шведская модель Европейского Союза: концепции и практика // МЭ и МО. – 2000. - № 6. – с. 33.
10. Бадрак В., Згурець С. Обороздатність у дзеркалі політичних декларацій // Дзеркало тижня. – 2007. – 8 вересня.
11. Бест М. Новая конкуренция. Институты промышленного развития. – М.: ТЕИС, 2002. – 356 с.
12. Водопьянова Е.В. Культурная политика Европейского Союза // Современная Европа. – 2008. – №4.
13. Глобальные тенденции развития человечества до 2015 года: Матер. Нац. развед. совета США / Пер. с англ. – Екатеринбург: У-Фактория, 2002. – 119 с.
14. Говорова Н.В. Экономика знаний: европейские реалии и перспективы // Современная Европа. – 2006. – №4. – С. 110-119.
15. Европейская интеграция: учебник / под ред. О. В. Буториной. – М.: Издательский дом «Деловая литература», 2011. – 720 с.
16. Европейский Союз в цифрах: население и ВВП стран-членов ЕС // Журн. европ. экон. – 2003. – Т. 2. - № 4. – с. 549-556.
17. Западно-европейские страны: особенности социально-экономических моделей./ Под ред. В.П. Гутника.-М.: Наука, 2002.
18. Иноземцев В. Специфические особенности европейской социальной модели // Современная Европа. – 2004. – № 1. – С. 87-99.
19. Иноземцев В., Кузнецова Е. Возвращение Европы. В поисках идентичности // Мировая экономика и международные отношения.– 2002. – № 6. – С. 3-14.
20. Иорданская Э. Расширение ЕС на восток: позиции Германии // МЭ и МО. – 2002. - № 2. – с. 67-74.
21. Исламов Т. Европейские историки о европейской истории// Новая и новейшая история. – 2003. – № 5. – С. 3-22.
22. Кузнецов А. Германский капитал за рубежом // МЭ и МО. – 2003. - № 10. – с. 32-41
23. Политика хозяйственного порядка в Германии. – М.: Экономика, 2002. – 271 с.
24. Серная Европа. Регион нового развития / Под ред. Ю.С. Дерябина. – М.: Весь мир, 2008. – С. 233-396.
25. Тиммерман Х. Украина и Белоруссия: «новые соседи» Европейского Союза // Мировая экономика и международные отношения.– 2004. – № 6. – С. 49-60.
26. Трофимова О. Франция: новое в помощи развитию // МЭ и МО. – 2003. - № 9. – с. 40-47.

27. Чужиков В., Чужикова В. Розширений Європейський Союз // Географія та основи економіки в школі. – 2004. – № 5. – с. 40-43.
28. Чужиков В., Чужикова В. Розширений ЄС в цифрах і фактах // Географія та основи економіки в школі. – 2005. - № 1. – с. 46-49.